

WYBORY
PARLAMENTARNE

2011

Redakcja naukowa
Agnieszka Turska-Kawa
Waldemar Wojtasik

Recenzent:

prof. zw. dr hab. Andrzej Antoszewski

Redaktor serii wydawniczej „Polskie Wybory”:

dr Waldemar Wojtasik

Korekta:

mgr Justyna Rutkowska-Zawada

Projekt okładki:

Jarosław Wichura

Redaktor techniczny:

Przemysław Grzonka

Publikacja sfinansowana przez Uniwersytet Śląski w Katowicach.

© Copyright by Uniwersytet Śląski w Katowicach

Katowice 2012

ISSN: 978-83-61975-64-9

ISBN: 2083-2443

Wydawca:

REMAR Wojciech Wciślak

41-215 Sosnowiec

ul. Gałczyńskiego 36/1

tel. 509-53-86-85

www.remar-sosnowiec.pl

e-mail: wydawnictwo@remar-sosnowiec.pl

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Robert Alberski	
Mała stabilizacja? Zachowania wyborcze polskiego elektoratu w elekcji sejmowej w 2011 roku.	7
Maria Winclawska	
Sondaże, prognozy wyborcze i co z nich wynika. Analiza na przykładzie wyborów parlamentarnych 2011	23
Wojciech Sokół	
Wybory do Senatu 2011 r. – mechanizmy wyborcze i ich konsekwencje polityczne..	45
Rafał Glajcar	
Polityczne konsekwencje zmiany systemu wyborczego do Senatu RP w 2011 roku..	61
Jarosław Flis	
Skuteczność parytetu	79
Agnieszka Gawor, Łukasz Borecki, Gabriela Plencler-Borecka	
Efektywność przeciwdziałania dyskryminacji ze względu na płeć w Platformie Obywatelskiej i Prawie i Sprawiedliwości w wyborach parlamentarnych 2011 roku	103
Waldemar Wojtasik	
Wpływ wyborów parlamentarnych na partie polityczne i system partyjny	113
Marzena Cichosz	
Mr Hyde. Kreowanie negatywnego wizerunku rywala na przykładzie wyborów parlamentarnych 2011 roku w Polsce	133
Agnieszka Turska-Kawa	
Emocjonalny odbiór kampanii wyborczych w poszczególnych elektoratach w wyborach parlamentarnych 2011	151
Agnieszka Kampka	
Emocjonalny odbiór kampanii wyborczych w poszczególnych elektoratach w wyborach parlamentarnych 2011	169

Wojciech Peszyński	
Telewizyjny obraz kampanii parlamentarnej w 2011 roku.....	185
Aleksandra Seklecka	
Kampania wyborcza online 2011.....	203
Maria Gmerek	
Parlamentarna kampania wyborcza 2011 roku w prasie drukowanej.....	221
Marcin Zaborski	
PO-PiS-y w eterze. Bezplatne audycje wyborcze faworytów kampanii parlamentarnej 2011.....	237
Krzysztof Kowalczyk	
Wybory bez alternatywy? Kampania Platformy Obywatelskiej w wyborach parlamentarnych w 2011 roku.....	255
Jacek Wojnicki	
Kampania wyborcza Prawa i Sprawiedliwości – 2011.....	275
Arkadiusz Modrzejewski	
Kościół i religia w strategii wyborczej Ruchu Palikota.....	301
Lukasz Tomczak	
Historyczna klęska. Sojusz Lewicy Demokratycznej w kampanii wyborczej 2011 roku.	311
Magdalena Musiał-Karg	
Polskie Stronnictwo Ludowe w parlamentarnej kampanii wyborczej 2011 r.....	329
Małgorzata Kaute, Janusz Okrzesik	
Polityka jest niesprawiedliwa. PJN w kampanii parlamentarnej w 2011 roku....	349
Sebastian Kubas	
Polska Partia Pracy-Sierpień 80: udział w wyborach parlamentarnych w 2011 roku w świetle dekady istnienia.....	361
Noty o autorach.....	383

WSTĘP

Wybory do Sejmu i Senatu w 2011 roku były ostatnim akordem cyklu wyborczego, który zainicjowany został elekcją do Parlamentu Europejskiego w 2009 roku, a następnie objął wybory prezydenckie i samorządowe. Wspomniany okres była wyjątkowy z kilku względów. Po pierwsze, obywatele w stosunkowo krótkim okresie byli odbiorcami niezwykle intensywnych komunikatów wyborczych, obejmujących okresy kolejnych kampanii oraz społeczno-politycznych skutków elekcji. Kampania do parlamentu w 2011 roku wpisała się w prężne działania marketingowe, jakie zaobserwować było można od 2009 roku. Takie nagromadzenie wydarzeń najwyższej politycznej wagi, powiązanych ze sobą chociażby poprzez udział tych samych podmiotów (partii politycznych i ich nominatów) zdynamizowało przestrzeń rywalizacji politycznej. Po drugie, poza elekcjami, byliśmy świadkami wielu wydarzeń o charakterze politycznym, które wpłynęły na kształt polskiej sceny politycznej. Należy wspomnieć tutaj przede wszystkim o katastrofie smoleńskiej z 10 kwietnia 2010 roku – wydarzeniu, które radykalnie wpłynęło na sferę polityki i doprowadziło do zmiany utartych schematów rywalizacji politycznej. Na uwagę również należy mieć powstanie nowych podmiotów partyjnych, aktywnie zabiegających o zapisanie się w pamięci wyborców. Mijający dwuletni okres był zatem wypełniony wydarzeniami politycznymi, wymagającymi od wyborców aktywności, uwagi, śledzenia kolejnych komunikatów w mediach, co z jednej strony mogło stymulować partycypację polityczną, ale także wywołać swoisty efekt przesytu i wycofanie się z kolejnego wydarzenia na scenie politycznej. Trzecią kwestią, czyniącą z wyborów parlamentarnych 2011 roku wydarzenie szczególne, był układ partyjny przed wyborami oraz kształt sceny partyjnej, który uformowały. Po raz pierwszy od 1989 wyniki badań opinii publicznej w okresie przedwyborczym wskazywały na możliwość przedłużenia mandatu rządzącej koalicji. Jak dowodziły badania CBOS, w okresie od grudnia 2010 do kwietnia 2011 poparcie dla PO mieściło się w przedziale 31-41%. Z kolei PSL cieszyło się akceptacją na poziomie 4-6% [BS/104/2011]. PiS, po pięciu kolejnych porażkach wyborczych i postępującej dezintegracji w partii, zdawał liczyć się jedynie na potwierdzenie swojej pozycji jako głównej siły opozycyjnej. Ostatecznie, wyniki elekcji z 2011 roku potwierdziły przypuszczenia płynące z sondaży przedwyborczych. Okazały się one bowiem pierwszymi, które zwycięstwo przyniosły tej samej

partii, co 4 lata wcześniej. Wybory parlamentarne zweryfikowały również pozycję SLD na polskiej scenie politycznej. Po niespodziewanym wzroście poparcia dla jej kandydata w wyborach prezydenckich, SLD przegrało z PSL na szczeblu sejmików wojewódzkich w 2010 roku i nadal traciło poparcie. Niekorzystnej sytuacji nie odwróciły wybory parlamentarne, lewica uzyskała poparcie mniejsze niż Ruch Palikota, który dotychczas nie miał swojej reprezentacji w parlamencie.

Mając na uwadze fakt, że kształtowanie składu osobowego i politycznego parlamentu jest jednym z ważniejszych momentów przejawiania się demokracji, elekcja z 2011 roku była niezwykle interesująca nie tylko z politycznych i instytucjonalnych powodów, ale także poprzez społeczne poruszenie i stopień zaangażowania obywateli. Zdając sobie sprawę, że analiza minionej elekcji wymaga wielopłaszczyznowego podejścia, redaktorzy wystosowali zaproszenia do udziału w projekcie specjalistom z zakresu politologii, komunikacji społecznej, socjologii, psychologii, marketingu politycznego, lingwistyki czy prawa, którzy dzieląc się wynikami swoich badań, refleksjami naukowymi, spostrzeżeniami i wnioskami sprawili, że książka prezentuje interdyscyplinarną analizę wyborów parlamentarnych 2011 roku.

Prezentowany tom jest czwartą publikacją serii „Polskie Wybory”, która, w swoim zamyśle, ma stanowić interdyscyplinarną refleksję nad kolejnymi polskimi elekcjami. W dotychczasowych edycjach udział wzięli badacze z ponad 20 ośrodków akademickich, w istotnej części będący członkami Sekcji Badań Wyborczych przy Polskim Towarzystwie Nauk Politycznych. Samo przedsięwzięcie ma charakter ciągły i następne tomy będą wydawane wraz z kolejnymi wyborami.

Redaktorzy tomu składają serdeczne podziękowania Profesorowi Andrzejowi Antoszewskiemu, którego konstruktywne uwagi oraz krytyczne spojrzenie pozwoliły nadać książce ostateczny kształt.

Agnieszka Turska-Kawa, Waldemar Wojtasik

NOTY O AUTORACH

ALBERSKI Robert, dr hab. – politolog, adiunkt w Zakładzie Systemów Politycznych i Administracyjnych Instytutu Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego. W pracy naukowej zajmuje się problematyką systemów wyborczych, polskim systemem politycznym oraz polityką ochrony środowiska. Redaktor opracowań *Wybory samorządowe na Dolnym Śląsku w 2006 r. Wzorce rywalizacji w lokalnych systemach politycznych* (2008), *Wybory do sejmików województw w 2006 r.* (wraz z M. Cichosz i Ł. Tomczakiem) (2010) oraz *Wybory do Parlamentu Europejskiego w 2009 roku w okręgu dolnośląsko opolskim. Uwarunkowania kształtowania strategii wyborczych* (wraz z R. Solarzem) (2011).

BORECKI Łukasz, mgr – psycholog w Akademickim Centrum Karier Uniwersytetu Opolskiego, doktorant Akademii Medycznej im. Piastów Śląskich we Wrocławiu, Zainteresowania naukowe i zawodowe: stereotypy i uprzedzenia, piętno, dyskryminacja i wykluczenie społeczne, rozwój zawodowy i dyskryminacja na rynku pracy. Przykładowa publikacja: Borecki Ł., Tołstych K., Pokorski M., 2011, Emotions and coping with stress in video game users, *Academic Journal of the Zlatarov University* 7(2): 112- 118.

CICHOSZ Marzena, dr, politolog, adiunkt w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego; konsultant partii politycznych; zajmuje się analizą rynku politycznego, marketingiem politycznym i społecznym oraz problematyką transformacji systemów politycznych krajów Europy Środkowo-Wschodniej. Autorka m.in. *(Auto)kreacja wizerunku polityka* (2003), współredaktorka książki *Wybory do sejmików województw w 2006 roku* (2010).

FLIS Jarosław, dr – wykładowca Wydziału Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ. Specjalizuje się w dziedzinie socjologii polityki, zarządzania instytucjami publicznymi i *public relations*, w szczególności instytucjonalnymi uwarunkowaniami komunikowania publicznego, wpływem komunikowania na zarządzanie instytucjami publicznymi oraz oddziaływanie prawa wyborczego na zachowania polityków i wyborców. Ekspert sejmowej Komisji Nadzwyczajnej do rozpatrzenia niektórych projektów ustaw z zakresu prawa wyborczego (2009-2011) oraz Komisji Konstytucyjnej (2010-2011).

GAWOR Agnieszka, dr – psycholog, adiunkt w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Opolskiego. Jej naukowe zainteresowania koncentrują się wokół dwóch głównych obszarów tematycznych: psychologii płci, stereotypów związanych z płcią, oraz problematyki dyskryminacji kobiet. Przykładowe publikacja: Gawor, A., (2009). Percepcja cech kobiety-polityka. [w:] Miluska, J., (red.,) *Polityka i politycy. Diagnozy-ceny-doświadczenia*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.

GLAJCAR Rafał, dr – adiunkt w Zakładzie Systemów Politycznych Polski i Państw Europy Środkowej i Wschodniej Instytutu Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. Jego zainteresowania naukowe koncentrują się wokół problematyki funkcjonowania systemów politycznych i transformacji systemowych. Autor ponad trzydziestu publikacji o tej tematyce.

GMEREK Maria, dr – medioznawca, adiunkt w Instytucie Politologii Uniwersytetu Wrocławskiego. Dziennikarka w l. 1993-2002. Zajmuje się diagnostyką formatów i audytoriów medialnych, komunikacją lokalną. Autorka m.in. artykułów: *Analiza treści mediów jako metoda wyprowadzania wniosków o wizerunku polityki* (2012) *Format: nadawca publiczny* (2011), *Stimulators of local media's in Poland* (2011), *Misja alternatywna* (2010) i *monografii Formatowanie radia lokalnego* (2006).

KAMPKA Agnieszka, dr – socjolog, absolwentka polonistyki i historii sztuki. Adiunkt w Katedrze Socjologii na Wydziale Nauk Humanistycznych SGGW w Warszawie. Jej zainteresowania badawcze dotyczą socjologii polityki, relacji między językiem a władzą, komunikacji społecznej, komunikowania politycznego, retoryki, debaty publicznej i dyskursu demokratycznego. Jest autorką książki *Per-swazja w języku polityki* (2009) oraz artykułów na temat retoryki, polityki i mediów.

KAUTE Malgorzata, dr – adiunkt w Akademii Techniczno-Humanistycznej w Bielsku-Białej, absolwentka politologii. Zajmuje się problematyką systemu politycznego RP, historii stosunków międzynarodowych oraz procesami integracji europejskiej.

KOWALCZYK Krzysztof, dr – adiunkt w Instytucie Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego. Zajmuje się systemem politycznym RP, najnowsza historią Polski. Autor i współautor około 120 publikacji naukowych (w tym 3 monografii, 16 prac pod redakcją, 80 artykułów). Członek redakcji kwartalnika „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”. Przewodniczący Sekcji Badań Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych, prezes szczecińskiego Oddziału PTNP.

KUBAS Sebastian, dr – adiunkt w Zakładzie Systemów Politycznych Polski i Państw Europy Środkowej i Wschodniej (Uniwersytet Śląski).

MODRZEJEWSKI Arkadiusz, dr – adiunkt w Instytucie Politologii Uniwersytetu Gdańskiego.

MUSIAŁ-KARG Magdalena, dr – adiunkt na Wydziale Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Specjalizuje się w zagadnieniach związanych z demokracją bezpośrednią oraz wykorzystaniem nowych technologii w demokracji, szczególnie w procesach wyborczych (e-voting). Zainteresowania naukowo-badawcze autorki koncentrują się także na problemach związanych z marketingiem politycznym, z rolą kobiet w polityce oraz ze współpracą transgraniczną na granicy polsko-niemieckiej.

OKRZESIK Janusz, dr, wydał m.in. Polski Senat. Studium politologiczne oraz podręcznik Ustrój polityczny RP. Wprowadzenie (wraz z Rafałem Głajcarem i Waldemarem Wojtasikiem). Autor licznych artykułów o tematyce samorządowej. Poseł na Sejm RP X kadencji i Senator RP III i IV kadencji.

PESZYŃSKI Wojciech, dr – adiunkt na Wydziale Politologii i Studiów Międzynarodowych UMK. W kręgu jego zainteresowań naukowych znajduje się szeroko pojęta tematyka wyborcza. Autor monografii „Pierwsze wybory do Parlamentu Europejskiego w Polsce”, współredaktor trzech książek pod redakcją, autor 20 artykułów naukowych. Uczestnik i organizator wielu konferencji naukowych. Hobby to sport żużlowy (kibic Unibaxu Toruń).

PLENCLER-BORECKA Gabriela, mgr – psycholog, kierownik Biura Karier Szkoły Wyższej im. Bogdana Jańskiego Wydział Zamiejscowy w Opolu, certyfikowana trener, nauczycielka, członkini Polskiego Towarzystwa Psychologicznego. Jej zainteresowania koncentrują się wokół badania potrzeb szkoleniowych, rozwoju kompetencji miękkich, szans i zagrożenia wynikających z rynku pracy oraz kształcenie kompetencji psychospołecznych.

SEKLECKA Aleksandra, dr – adiunkt w Katedrze Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej UMK. Absolwentka politologii i socjologii na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Autorka kilkudziesięciu publikacji, w tym dwóch monografii i czterech książek pod redakcją. Zainteresowania koncentrują się wokół szeroko pojętej tematyki mediów masowych: manipulacji medialnej, systemów medialnych; marketingu politycznego oraz public relations.

SOKÓŁ Wojciech, dr hab., prof. nadzw. – pracownik Zakładu Systemów Politycznych Wydziału Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. Zainteresowania badawcze: partie polityczne i systemy partyjne, współczesne systemy polityczne, teoria polityki, problematyka najnowszej historii politycznej, zagadnie-

nia państw Europy Środkowej i Wschodniej. Autor i redaktor m.in: *Legitymizacja systemów politycznych* (1997), *Geneza i ewolucja systemów wyborczych w państwach Europy Środkowej i Wschodniej* (2007), *Teoria partii politycznych* (4 wydania z lat 1995 – 2001), *Współczesne partie i systemy partyjne. Zagadnienia teorii i praktyki politycznej* (2 wydania z lat 2003 – 2005), *Teoria polityki* (1999), *Systemy polityczne państw Europy Środkowej i Wschodniej* (2005), *Encyklopedia wiedzy politycznej* (2004).

TOMCZAK Łukasz, dr – adiunkt w Instytucie Politologii i Europeistyki Uniwersytetu Szczecińskiego. W pracy naukowej zajmuje się problematyką związaną z działalnością polskich partii politycznych, wyborami i samorządem terytorialnym. Autor, współautor i redaktor wielu publikacji naukowych, w tym: *Partie i system partyjny RP. Stan i perspektywy*, Toruń 2007; *Polska lewica u progu XXI wieku. Wybrane aspekty*, Wrocław 2008; *Wybory do sejmików województw w 2006 roku*, Wrocław 2010; *Polskie ugrupowania liberalne*, Wrocław 2010.

TURSKA-KAWA Agnieszka, dr – adiunkt w Zakładzie Komunikacji Społecznej w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego. Jej zainteresowania naukowe koncentrują się przede wszystkim wokół psychologii politycznej, psychologicznych aspektów komunikowania masowego, marketingu politycznego. Jest członkiem zarządu katowickiego oddziału PTNP, członkiem zarządu Sekcji Badań Wyborczych przy PTNP, członkiem PTKS. Laureatka konkursu „Doktorat 2010” organizowanego przez PTKS.

WINCŁAWSKA Maria, dr – adiunkt w Katedrze Systemu Politycznego RP w Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu oraz affiliate research assistant w University of Queensland. Zainteresowanie badawcze koncentrują się wokół zagadnień socjologii i teorii partii politycznych i systemów partyjnych. Jest autorką książki „Unia Wolności. Partia polityczna w okresie transformacji”

WOJNICKI Jacek, dr hab. – absolwent Wydziału Dziennikarstwa i Nauk Politycznych, profesor nadzw. Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztor w Pułtusk, obszary jego zainteresowań koncentrują się wokół systemów politycznych państw Europy Środkowej i Bałkanów oraz kwestii władz lokalnych. Ostatnio opublikował: *Samorząd lokalny w Polsce i w Europie*, Pułtusk 2008; *Partie i systemy partyjne państw postjugosłowiańskich*, Pułtusk-Warszawa 2009.

WOJTASIK Waldemar, dr, adiunkt w Instytucie Nauk Politycznych i Dziennikarstwa Uniwersytetu Śląskiego. Prezes katowickiego oddziału Polskiego Towarzystwa Nauk Politycznych. Autor i współautor 5 monografii oraz ponad 50 artykułów naukowych.

ZABORSKI Marcin, dr – politolog, adiunkt w Katedrze Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej SWPS w Warszawie. Dziennikarz Polskiego Radia (Program III). Stypendysta Centrum Badań Historycznych PAN w Berlinie i Niemieckiego Instytutu Historycznego w Warszawie. W pracach badawczych zajmuje się komunikowaniem społecznym i politycznym, polityką wobec przeszłości i stosunkami polsko-niemieckimi. Autor książki pt. „Współczesne pomniki i miejsca pamięci w polskiej i niemieckiej kulturze politycznej” (Toruń 2011).